

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ภาคการเกษตรเป็นสาขาหนึ่งของระบบเศรษฐกิจที่มีความสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมเนื่องจากประชากรประมาณร้อยละ 60 อยู่ในภาคการเกษตร พื้นที่ร้อยละ 41 ของประเทศเป็นเนื้อที่ถือครองทางการเกษตร เป็นแหล่งรายได้นำเงินตราเข้าสู่ประเทศซึ่งการส่งออกสินค้าเกษตรมีมูลค่าประมาณร้อยละ 27 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด รวมทั้งเป็นแหล่งวัตถุดิบเพื่อป้อนภาคอุตสาหกรรม เป็นแหล่งผลิตอาหารเพื่อป้อนประชากร เป็นแหล่งแรงงานเพื่อพัฒนาภาคอุตสาหกรรม ซึ่งโครงสร้างการผลิตของภาคเกษตรที่สำคัญ ประกอบด้วย 6 สาขา คือ สาขาการผลิตพืช ปศุสัตว์ ประมง ป่าไม้ บริการทางการเกษตร และการแปรรูปการเกษตรอย่างง่าย

ทั้งนี้สินค้าการเกษตรที่สำคัญ นอกจากพืชผลทางการเกษตรแล้ว สินค้าหรือผลิตภัณฑ์จากปศุสัตว์ก็ถือเป็นสินค้าประเภทหนึ่งที่สำคัญเช่นกัน ทั้งภาครัฐและเอกชนได้มีการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตเพื่อให้มีประสิทธิภาพและเพิ่มศักยภาพทางการผลิตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะสินค้าปศุสัตว์จากสุกร เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศนิยมบริโภคเนื้อสุกรเพราะมีรสชาติดีสามารถนำไปประกอบอาหารได้หลากหลาย และเนื้อสุกรยังเป็นแหล่งรวมของคุณค่าทางโภชนาการที่สำคัญคือโปรตีน อีกทั้งยังเป็นแหล่งอาชีพก่อให้เกิดรายได้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยง รวมถึงเป็นแหล่งรองรับพืชผลทางการเกษตรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในแง่การเป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์อีกด้วย (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. งานนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร. 2542: 76)

แหล่งผลิตสุกรที่สำคัญของประเทศไทยมีพื้นที่อยู่ในภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะสภาพพื้นที่ในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบเอื้ออำนวยต่อการตั้งโรงเรือนเลี้ยงสุกร ซึ่งต่างจากภาคเหนือที่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาที่มีพื้นที่ราบน้อยจึงไม่เอื้อต่อการตั้งโรงเรือนเลี้ยงสุกรมากนักเช่นเดียวกับภาคใต้ ประกอบกับประชากรส่วนใหญ่ในภาคใต้นับถือศาสนาอิสลามความต้องการบริโภคเนื้อสุกรในภาคใต้อาจมีน้อย ส่งผลให้ผู้ประกอบการเลี้ยงสุกรในภาคใต้อาจมีน้อยตามไปด้วย ส่วนด้านปริมาณการผลิตในปี พ.ศ. 2546 มีปริมาณสุกรที่ผลิตได้ในประเทศมากถึง 7.82 ล้านตัว ทั้งนี้ภาคเหนือมีปริมาณการผลิตสุกรจำนวน 1.23 ล้านตัว คิดเป็นร้อยละ 15.74 ของปริมาณการผลิตสุกรทั้งหมดในประเทศ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. งานนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร. 2542: 76)

สำหรับการผลิตสุกรในเขตภาคเหนือตอนบนพบว่าจังหวัดเชียงใหม่มีปริมาณการผลิตสุกรมากที่สุดจำนวน 316,790 ตัว คิดเป็นร้อยละ 25.75 ของปริมาณการผลิตสุกรทั้งหมดของภาคเหนือตอนบน รองลงมาได้แก่จังหวัดเชียงราย ลำปาง แพร่ แม่ฮ่องสอน น่าน ลำพูน และพะเยา (ดังตารางที่ 1.1) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนประชากรมาก ซึ่งหมายถึงมีผู้บริโภคเนื้อสุกรมากกว่าจังหวัดอื่นๆ ประกอบกับมีพื้นที่ที่เอื้ออำนวยต่อการตั้งฟาร์มสุกรขนาดใหญ่ รวมถึงมีการคมนาคมที่สะดวก ใกล้ตลาด และแหล่งวัตถุดิบอาหารสัตว์

ตารางที่ 1.1: แสดงปริมาณสุกรในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ปี พ.ศ. 2547

จังหวัด	สุกร
เชียงใหม่	316,790.00
เชียงราย	140,253.00
ลำปาง	94,700.00
แพร่	51,527.00
แม่ฮ่องสอน	45,468.00
น่าน	43,484.00
ลำพูน	39,990.00
พะเยา	35,250.00
รวม	450,672.00

หน่วย: ตัว

ที่มา: กรมปศุสัตว์, ศูนย์สารสนเทศ, กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ (2547)

จากการที่ภาครัฐและเอกชนให้ความสำคัญในการเร่งพัฒนาการผลิตสุกรให้มีประสิทธิภาพ ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพนั้นสิ่งสำคัญในการพัฒนา คือ การพัฒนาด้านพันธุ์สุกร ด้านคุณภาพอาหาร การสร้างโรงเรือนเลี้ยงสุกรให้ได้มาตรฐานและถูกสุขลักษณะ การจัดการดูแลสุกรอย่างใกล้ชิด รวมถึงการป้องกันและเฝ้าระวังโรคระบาดในสุกร ประกอบกับจากการศึกษาการดำเนินงานของธุรกิจฟาร์มสุกรแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่พบว่า ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2547 การผลิตสุกรของฟาร์มแห่งนี้ประสบปัญหาการสูญเสียลูกสุกรอันมีสาเหตุเกิดสภาพอากาศที่ร้อนอบอ้าว ทำให้แม่พันธุ์สุกรเกิดอาการเครียดในช่วงระหว่างการอู่มท้อง จึงส่งผลให้มีอัตราการสูญเสียลูกสุกรเพิ่มสูงขึ้นทั้งตายตั้งแต่อยู่ในท้องและตายหลังคลอดเนื่องจากลูกสุกรมีร่างกายอ่อนแอ และมีภูมิคุ้มกันต่ำ ซึ่งมีอัตราการสูญเสียแสดงดังตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2: แสดงอัตราการสูญเสียลูกสุกรของธุรกิจฟาร์มสุกรแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่
ปี พ.ศ. 2546-2547

หน่วย : ร้อยละ(%)

สาเหตุการสูญเสีย	ปี พ.ศ. 2546		ปี พ.ศ. 2547	
	ม.ค.-มิ.ย.	ก.ค.-ธ.ค.	ม.ค.-มิ.ย.	ก.ค.-ธ.ค.
1. ตายหลังคลอด	2.3	6.6	8.4	5.4
2. ลูกกรอก (มัมมี่) ¹	0.9	1.0	7.4	1.6

ที่มา: จากการศึกษารัฐกิจฟาร์มสุกรแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ (2547)

จากตารางที่ 1.2 แสดงให้เห็นว่าการผลิตสุกรในช่วงต้นปี พ.ศ. 2547 (ม.ค.-มิ.ย.) มีอัตราการสูญเสียเนื่องจากลูกสุกรตายหลังคลอดร้อยละ 8.4 และการสูญเสียจากสาเหตุการเป็นลูกกรอกหรือภาษาชาวบ้านเรียกว่ามัมมี่ ร้อยละ 7.4 หากเปรียบเทียบกับอัตราการสูญเสียในปี พ.ศ. 2546 ทั้งช่วงต้นปีและปลายปีแล้วพบว่าอัตราการสูญเสียยังน้อยกว่า ทั้งนี้มีสาเหตุเนื่องจากสภาพอากาศในช่วงต้นปี พ.ศ. 2547 มีอุณหภูมิสูงไม่เหมาะสมต่อการอุ้มท้องของแม่สุกร อีกทั้งความแตกต่างของอุณหภูมิระหว่างวันในช่วงเช้าและกลางคืนมีความแตกต่างกันมากทำให้แม่สุกรอุ้มท้องปรับตัวไม่ทัน ซึ่งจากสภาพอุณหภูมิที่แปรปรวนดังกล่าวจึงทำให้แม่สุกรอุ้มท้องไม่สบายตัว เกิดอาการกระวนกระวาย หงุดหงิด หายใจหอบ เกิดความเครียด ซึ่งอาการต่างๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสาเหตุทำให้แม่สุกรเกิดการแท้งลูกหรือทำให้เกิดลูกกรอก(มัมมี่)ได้ อีกทั้งยังเป็นสาเหตุให้ลูกสุกรหลังคลอดไม่แข็งแรงอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นสาเหตุให้ธุรกิจฟาร์มสุกรแห่งนี้ต้องทำการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการดูแลการผลิตสุกรให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น โดยได้นำนวัตกรรมใหม่เข้ามาใช้ในการจัดการโรงเรือนด้วยระบบทำความเย็นด้วยการระเหยไอน้ำเย็นหรือระบบ EVAP (evaporative cooling system) โดยเฉพาะโรงเรือนสุกรพ่อและแม่พันธุ์ ซึ่งตรงตามแนวความคิดของ ปวีรบรรต พูลเพิ่ม (2546) ที่กล่าวว่าการเลี้ยงสุกรในฤดูร้อน ควรให้ความสำคัญหลายเรื่องด้วยกัน เนื่องจากสุกรไม่มีต่อมเหงื่อ จึงระบายความร้อนทางปาก และการหายใจ โดยปกติสุกรหายใจประมาณ 14-15 ครั้งต่อนาที โดยเฉพาะแม่สุกร วิธีการจัดการที่จะช่วยให้สุกรลดความร้อนในร่างกายได้ คือ ต้องเลี้ยงในสถานที่ที่อากาศถ่ายเท กล่าวคือ โรงเรือนเลี้ยงสุกรต้องมีพัดลมระบายอากาศ เพื่อเป็นการไล่ลมร้อนและยังเป็นการลดความชื้นในโรงเรือนเพราะความชื้นจะเป็นสื่อนำความร้อน การเลี้ยงสุกรในระบบปิด

¹ ลูกสุกรที่เสียชีวิตตั้งแต่ออยู่ในท้อง เมื่อคลอดออกมาจะมีสีดำคล้ำ

หรือระบบ EVAP จะสามารถช่วยลดอุณหภูมิภายในโรงเรือนลงได้ประมาณ 4-5 องศาเซลเซียส รวมถึงยังสามารถควบคุมอุณหภูมิภายในโรงเรือนให้สม่ำเสมอด้วย

ประกอบกับในปัจจุบันรัฐบาลได้มีนโยบายสนับสนุนให้ประชาชนโดยเฉพาะผู้ประกอบการธุรกิจด้านอาหารตื่นตัวกับการพัฒนาคุณภาพอาหารเพื่อนำครัวไทยสู่ครัวโลก ได้ให้ความสำคัญกับการก้าวเข้าสู่ความเป็นครัวของโลก (kitchen of the world) โดยมีมาตรการต่างๆ มารองรับการขยายตัวด้านธุรกิจอาหารไม่เพียงแต่การส่งเสริมธุรกิจร้านอาหารให้ขยายตัวไปสู่ต่างประเทศเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับอาหารซึ่งถือเป็นวัตถุดิบทั้งหมดทั้งด้านสินค้าเกษตร ปศุสัตว์ และประมง ดังนั้นการพัฒนามาตรฐานการผลิตอาหารเพื่อเป็นวัตถุดิบป้อนสู่ร้านอาหารที่กระจายอยู่ทั่วโลกถือเป็นงานหลักที่รัฐบาลต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งปัจจุบันผู้บริโภคยังตื่นตัวกับกระแสอาหารปลอดภัยและการติดตามแหล่งที่มา (food safety and traceability) ดังนั้นในการดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอาหารทุกประเภท โดยเฉพาะปศุสัตว์หรือเนื้อสัตว์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องตระหนักถึงความเป็นมาตรฐานทั้งด้านคุณภาพของเนื้อสัตว์และการเข้าสู่ฟาร์มมาตรฐานเพื่อสามารถทวนสอบแหล่งผลิตได้ โดยการจดทะเบียนฟาร์มมาตรฐานนั้นผู้ประกอบการจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กรมปศุสัตว์ได้วางไว้ทั้งความเหมาะสมของทำเลที่ตั้งของฟาร์ม ความสะอาด และสุขลักษณะของโรงเรือนโดยเฉพาะการจัดการโรงเรือนด้วยระบบปิดจะสามารถช่วยลดปัญหาเรื่องการติดโรคและการแพร่ระบาดของโรคในสัตว์ได้มาก รวมถึงการจัดการโรงเรือนในระบบปิดยังเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อม (รายละเอียดแสดงดังภาคผนวกที่ 1) อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพให้ได้มาตรฐานการส่งออกในอนาคต ตลอดจนเป็นมาตรการกีดกันทางการค้าของประเทศผู้นำเข้าในระบบการค้าเสรี (free trade area) ในอนาคตอีกด้วย (ส่วนมาตรฐานด้านการปศุสัตว์, สำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์, กรมปศุสัตว์, 2542: 5)

ดังนั้นการดำเนินธุรกิจฟาร์มสุกรนอกจากผู้ประกอบการจะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ทางการเงินในการดำเนินการแล้ว ยังต้องให้ความสำคัญตระหนักถึงการสร้างมาตรฐานฟาร์มให้ผลผลิตสุกรมีคุณภาพ ปลอดภัย และสามารถทวนสอบถึงแหล่งที่ผลิตได้ ทั้งนี้การดำเนินธุรกิจฟาร์มสุกรโดยการจัดการโรงเรือนปิดหรือระบบ EVAP ถือเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญและศึกษาข้อมูลเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาดำเนินธุรกิจฟาร์มสุกรให้ได้มาตรฐานยิ่งขึ้น นอกจากการวิเคราะห์ผลทางการเงินเพื่อใช้เป็นข้อมูลช่วยประกอบการตัดสินใจดำเนินธุรกิจฟาร์มสุกรแล้ว ควรต้องวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้และความคุ้มทุนในการจัดการโรงเรือนด้วยระบบปิดหรือระบบ EVAP ด้วย เพื่อเป็นการรองรับกระแสความตื่นตัวและความต้องการของผู้บริโภคด้านอาหารปลอดภัยและการติดตามแหล่งที่มาทั้งในปัจจุบันและอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.2.1 เพื่อทราบถึงสถานการณ์การผลิตและการตลาดสุกรในภาพรวมของจังหวัดเชียงใหม่และประเทศไทย
- 1.2.2 เพื่อทราบถึงขั้นตอน วิธีการ เทคนิคและการจัดการโรงเรือนทั้งในระบบเปิดและระบบปิดในการเลี้ยงสุกร
- 1.2.3 เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงินในการเลี้ยงสุกรเปรียบเทียบในการเลี้ยงโดยระบบเปิดและระบบปิด
- 1.2.4 เพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้ประกอบธุรกิจฟาร์มสุกรในเชิงการค้าด้วยการจัดการโรงเรือนระบบปิด

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

เพื่อทราบถึงสถานการณ์การผลิตและการตลาดสุกรของประเทศไทยในภาพรวม ทราบถึงขั้นตอน วิธีการ และเทคนิคในการเลี้ยงสุกร รวมถึงทราบแนวคิดและประโยชน์ในการเลี้ยงสุกรในโรงเรือนด้วยระบบปิด นอกจากนี้ยังทำให้ทราบถึงความแตกต่างระหว่างต้นทุนและผลตอบแทนระหว่างการเลี้ยงสุกรในโรงเรือนระบบเปิดและระบบปิด และทราบถึงความเป็นไปได้ในการลงทุนเลี้ยงสุกรในโรงเรือนด้วยระบบปิด เพื่อนำผลการศึกษาเป็นข้อมูลช่วยในการพิจารณาตัดสินใจในการประกอบธุรกิจฟาร์มสุกรต่อไปในอนาคต

1.4 แผนดำเนินการ ขอบเขตและวิธีการวิจัย

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านต้นทุนการผลิต ปริมาณการผลิต และผลตอบแทนจากการผลิตเพื่อเปรียบเทียบผลตอบแทนทางการเงินระหว่างการเลี้ยงด้วยโรงเรือนระบบเปิดและระบบปิดของธุรกิจฟาร์มสุกรแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นฟาร์มสุกรครบวงจรขนาดใหญ่มีการผลิตทั้งลูกสุกร สุกรขุน และสุกรพันธุ์ ทั้งนี้จะดำเนินการศึกษาข้อมูลด้านต้นทุนและผลตอบแทนในช่วงปี พ.ศ. 2546 และ 2547 เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการผลิตสุกรด้วยการจัดการโรงเรือนระบบปิด โดยนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินธุรกิจฟาร์มสุกรโดยการพยากรณ์ต่อไปอีก 20 ปีข้างหน้า ทั้งนี้ได้เข้าไปศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของธุรกิจฟาร์มสุกรดังกล่าว โดยพบว่าการดำเนินธุรกิจฟาร์มสุกรมีต้นทุนในการผลิต ประกอบด้วย

- 1) ต้นทุนคงที่ (fix cost) ซึ่งประกอบด้วยต้นทุนเงินลงทุนในการดำเนินการเริ่มแรก ได้แก่ ที่ดิน อาคารโรงเรือนสิ่งปลูกสร้าง ยานพาหนะ อุปกรณ์ฟาร์ม ครุภัณฑ์และวัสดุสำนักงาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีต้นทุนที่ถือเป็นค่าใช้จ่ายประจำปี ได้แก่ เงินเดือนผู้จัดการและที่ปรึกษาสัตวแพทย์ ค่าธรรมเนียมประกอบการค้า ค่าภาษีโรงเรือนและที่ดิน เป็นต้น

2) ต้นทุนผันแปร (variable cost) เป็นต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่ผันแปรไปตามการผลิตสุกร ซึ่งได้แก่ อาหารสัตว์ ยาและวัคซีน ค่าจ้างแรงงานเลี้ยงสุกร ค่าสาธารณูปโภค ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าน้ำมันยานพาหนะ ค่าวัสดุอุปกรณ์ ค่าซ่อมแซม และค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด เป็นต้น

สำหรับรายรับหรือรายได้จากการดำเนินกิจการเลี้ยงสุกรของธุรกิจฟาร์มสุกรสามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภทดังนี้

- 1) รายได้จากการผลิต ได้แก่
 - รายได้จากการจำหน่ายลูกสุกร
 - รายได้จากการจำหน่ายสุกรขุน
 - รายได้จากการจำหน่ายพ่อแม่พันธุ์สุกร
 - รายได้จากการจำหน่ายสุกรตัดทิ้ง ทิมทิก ท้องว่าง พ่อปลดและแม่ปลดระวาง เป็นต้น
- 2) รายได้ที่ไม่เกิดจากการผลิต ได้แก่
 - มูลสุกรตากแห้ง
 - อุจจาระสัตว์

1.5 สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ สามารถแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกได้ 2 ประเภท คือ

ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ส่วนใหญ่ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลภายในของธุรกิจฟาร์มสุกรแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งต้องทำการรวบรวมข้อมูลด้านรายรับทั้งหมดทั้งที่ได้รับจากการผลิตโดยตรงและที่ไม่เกิดจากการผลิต เช่น ได้รับจากการจำหน่ายมูลสุกรตากแห้ง หรือจากการจำหน่ายอุจจาระ เป็นต้น และต้องเก็บรวบรวมข้อมูลด้านต้นทุนการผลิต ทั้งต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปรต่างๆ รวมถึงต้องทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบการบริหารและการผลิตทั้งหมด เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลด้านการจัดการการผลิตและการบริหารจัดการธุรกิจฟาร์มอย่างแท้จริง

ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) โดยรวบรวมข้อมูลทางด้านวิชาการด้านการผลิตสุกร หลักการทำงานของโรงเรือนระบบปิดหรือระบบ EVAP แนวคิดและทฤษฎีการวิจัยด้านการวิเคราะห์ ต้นทุนและผลตอบแทน รวมถึงบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทั้งนี้สามารถค้นคว้าข้อมูลต่างๆ ดังกล่าวได้จากห้องสมุดคณะเศรษฐศาสตร์ ห้องสมุดคณะเกษตรศาสตร์ ห้องสมุดคณะบริหารธุรกิจ กรมปศุสัตว์ หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ website ต่างๆ ผ่านเครือข่ายระบบ internet